

Danseverkstadane i Sogn og Fjordane

10 år

(2006-2016)

Rapport om danseverkstadane gjennom
10 år med vekt på ungdomane og kommunane sine erfaringar.

«Eg vil snakke meir om Ung til Ung – formidlinga. Det trur eg er det smartaste og det beste med dansen. Dette er veldig viktig for både elevar og instruktørar. Det har noko med korleis unge lærer og lærer vekk. Som elev kan ein fort få gode rollemodellar og kanskje nokre trivast mykje betre med ungdommar enn vaksne. Som instruktør får du eit stort ansvar og lærer mykje om korleis du skal handtere ulike ting. Andre ting med dette kan vere at ungdommar kjenner seg igjen med elevane i t.d. musikksmak. Det er kanskje litt vanskelig for ei 40 år gammal danse-dame å finne songar som både 1. og 2. klassingar likar. Men for ungdommar er dette lett.»

(Jente, 16 år)

Åshild Kjelsnes

- Leiar (politisk) for det regionale Folkehelseprogrammet frå 2005 til 2011
- Fylkesvaraordførar 2009-2011
- Fylkesordførar i perioden 2012-2015
- Fylkesvaraordførar frå 2016

Forord

I 10 år har Danseverkstader vore ein viktig del av det breie folkehelsearbeidet i Sogn og Fjordane.

Gjennom desse åra har det vorte utvikla eit fantastisk ungdomsengasjement gjennom ung-til-ung formidlinga. Som ein av dei unge instruktørane sjølv seier: «Det trur eg er det smartaste og beste med dansen».

Det starta med eit ønske om å ville tilby eit positivt fritidstilbod for barn og unge som eit alternativ til dei tradisjonelle fritidsaktivitetane. Alle kommunane fekk tilbod om å delta i danseverkstad-satsinga, og i løpet av 18 månader fekk unge frå til saman 15 kommunar opplæring innan ulike dansestilar og koreografi, samt skulering i drift av danseverkstader både praktisk og økonomisk.

Ung-til-ung formidling er definert om ein offentlig strategi for helsefremmande og førebyggjande arbeid blant barn og unge i to stortingsmeldingar. Danseverkstadmodellen vart utvikla i 1997 av Ove Henning Solheim i firmaet «Dans Uten grenser» og modellen byggjer på ung-til-ung formidling som metodikk. «DUG» som modellen seinare vart kalla har vorte ein solid suksess, ikkje minst til glede for mange born og unge i Sogn og Fjordane.

Sjølve opplæringa ser ut til å ha stor betydning for ungdommane både når det gjeld ferdigheiter og kunnskapen dei får, men også menneskeleg og personleg. Dette vert stadfesta ved at dei unge sjølve seier at dei opplever at dei meistrar nye ting og oppdagar nye sider ved seg sjølv. Solidaritet og omsorg for andre ligg nær i modellen i og med at ungdommane skal ta sjølvstendig ansvar for elevane sine og for drifta. Dei har sjølve skapt mottoet «Ein plass for alle».

Danseverkstaden er ein arena som kombinerer fysisk trening med kreativ utvikling, samarbeid og koordinering der dei unge sjølv har hovudansvaret. Ungdommane fortel at dei gjennom oppgåva dei har fått som instruktørar utviklar seg mykje. Dei torer å møte nye utfordringar, dei får meir tru på seg sjølv og fleire ungdommar seier dei gjennom instruktørrolla er blitt bevisst på at dei sjølve kan utgjere ein forskjell og at det dei gjer betyr noko. Dei uttrykker også stolheit over kommunen sin som har oppretta danseverkstaden. Dei viser stort ansvar og gjev uttrykk for stor danseglede.

I Sogn og Fjordane har ein no bygd opp ein unik kompetanse i landssamanheng gjennom Danseverkstadane og gjennom ung-til-ung formidlinga. Fleire ungdommar har også tatt steget vidare og gjort dansen til ein karriereveg. Det er viktig at ein både haustar fruktar av dette arbeidet og syt for å halde ved like og vidareutvikle engasjementet og samhaldet ungdommen sjølv har dyrka fram. Det er noko av det mest verdifulle vi kan gje nye generasjonar barn og unge som skal vokse opp og ha gode liv i Sogn og Fjordane i åra som kjem.

Lukke til med dei neste 10 åra med Danseverkstader!

Åshild Kjelsnes

Åshild Kjelsnes, Fylkesvaraordførar

Fakta:

- 13 kommunar driv danseverkstader for barn og unge mellom 10 og 19 år
- Danseverkstadane vert drifta etter ung-til-ung metodikken til «Dans uten grenser» (DUG)
- 100 danseinstruktørar jobbar frivillig med undervisning kvar veke
- 1100 elevar deltek på undervisningane kvar veke
- 890 ungdommar har gjennomført opplæringa som instruktør og underviser barn og unge
- 12 instruktørar har gått vidare og satsa på ei profesjonelle dansekarriere
- 110 ungdomar frå kommunar har stått på ei scene i fylket samtidig i ei fylkesførestilling

Innhold

1. Bakgrunn	8
2. Danseverkstaden som førebyggjande arena	9
3. Gjennomføring i Sogn og Fjordane	9
3.1. Ung-til-ung formidling	10
3.2. Modellen	10
3.3. Opplæring og remotering	10
3.4. Ansvar og fellesskap	12
4. Kva betyr danseverkstaden for ung-instruktørane?	13
4.1. Identitet til eigen kommune og fylket vårt	14
5. Danseverkstaden som fritidstilbod sett frå kommunen sin ståstad	15
5.1. Drift av verkstaden	17
5.2. Ein plass for alle	17
5.3. Styrke og svakheit ved modellen	18
6. Kvalitetar ved satsinga i Sogn og Fjordane	19
6.1. Fylkesnettverk	20
6.2. Fylkesforestillingar	20
6.3. Dansecamp	22
6.4. Solidaritetsprosjekt	22
6.5. Eldreprosjekt	23
6.6. Internasjonal utveksling med ungdom i Italia	23
7. Instruktørar vert profesjonelle utøvarar	25
Ove Henning har ordet	27

1. Bakgrunn

Satsinga på Danseverkstader i Sogn og Fjordane starta i 2016 som del av folkehelsearbeidet i Sogn og Fjordane fylkeskommune og kommunane i fylket. Danseverkstadane skulle vere eit positivt fritidstilbod for barn og unge som eit alternativ til dei tradisjonelle fritidsaktivitetane, og var i starten spesielt retta inn mot inaktiv ungdom. Målet var å styrke psykisk helse gjennom meistring og sosial deltaking, fremje fysisk aktivitet og sunn livsstil, samt hindre tidleg debut av alkohol- og rusbruk. For fylkeskommunen var det spesielt viktig at danseverkstaden vart eit tilbod som alle kunne delta på uavhengig av kjønn, etnisitet, utsjånad og familieøkonomi.

Alle kommunane fekk i 2006 tilbod om å delta i danseverkstadsatsinga til ein forholdsvis liten eigenandel. Over Folkehelseprogrammet (2005-2012) tok fylkeskommunen store delar av kostnadane med etableringa. Fylkeskommunen brukte også i startfasa omfattande personalressursar til kontakt med kommunane og til koordinering og samordning inn mot firmaet «Dans uten grenser» som eigar av modellen, og som fagleg og praktisk utøvar av satsinga. Kommunane måtte på si side syte for forankring av danseverkstaden, og sette av ein stillingsressurs (vaksenkontakt) med ansvar for å rekruttere dansegilde ungdommar som skulle få opplæring som ung-instruktørar. Vidare skulle kommunane følgje opp ungdommane i opplæringsfasa, samt i det viktige arbeidet med å etablere og drifte danseverkstaden.

Hausten 2006 starta 50 unge frå fem kommunar (Luster, Sogndal, Leikanger, Balestrand og Høyanger) på det fyrste opplæringsløpet. Dette varte i 6 månader. Når opplæringa var ferdig starta alle desse kommunane opp den lokale danseverkstaden sin.

Den neste gruppa starta opplæringa i 2007 og besto av ungdommar frå seks kommunar (Hyllestad, Fjaler, Askvoll, Naustdal, Førde og Flora) og i siste gruppe deltok tre kommunar (Eid, Stryn og Hornindal). I løpet av 18 månader fekk altså unge frå 14 kommunar opplæring innan ulike dansestilar og koreografi, samt skulering i korleis ein danseverkstad skal drivast både praktisk og økonomisk.

2. Danseverkstaden som førebyggande arena

Sett i eit folkehelseperspektiv er satsinga på danseverkstader svært viktig. Dans er fysisk krevjande, er rusførebyggande, gjev oppleving av mestring og identitetskjensle, og fremjar sosiale nettverk og deltaking. Danseverkstaden har låg terskel både økonomisk og sosialt, og dette er ei viktig årsak til at modellen fungerer godt lokalt. Ein har i vesentleg grad lukkast i å nå fram til barn og unge frå alle sosiale lag og nasjonalitetar.

Psykisk helse har vore eit satsingsområde i folkehelsearbeidet i Sogn og Fjordane sidan 1990, og er dei siste åra også vorte eit likeverdig satsingsområde i den nasjonale folkehelsepolitikken. I folkehelsearbeidet betyr psykisk helse å ha merksemd på positivt miljø og tilhøve som påverkar den psykiske helsa i befolkninga, og som bidreg til å fremme meistring, tilhøyre, utvikling og vekst, samt opplevinga av meining. Ein oppvekst med gode vilkår for god psykisk helse, livskvalitet og trivsel er viktig for helsa seinare i livet. Gode og inkluderande miljø i oppveksten er av stor verdi. Å kunne delta i meningsfulle fritidsaktivitetar er ein viktig del av livet for barn og unge og er ei god ballast å ha med seg.

God psykisk helse og trivsel kan styrkast gjennom eit samfunn som legg til rette for at menneska opplever identitet og sjølvrespekt (eg er noko, eg er verdt noko), meining i livet (eg er del av noko større enn meg sjølv, det er bruk for meg), meistring (eg duger til noko, det er noko eg får til), tilhøyre (eg høyrer til ein stad, det er nokon eg kjenner meg knytt til), tryggleik (eg kan tenke, føle og utfalde meg utan å vere redd), deltaking og involvering (eg engasjerer meg i aktivitetar som angår andre menneske), fellesskap og sosial støtte (eg har nokon å dele erfaringar, tankar og følelsar med. Det er nokon som er glad i meg, bryr seg om meg og vil hjelpe meg når det trengs). (Folkehelseinstituttet, 2014: St.meld. 19 (2014-2015) Folkehelsemeldingen. Mestring og muligheter)

3. Gjennomføring i Sogn og Fjordane

Danseverkstadetablering har frå starten vore knytt opp til partnerskap for folkehelse på regionalt og lokalt nivå. Då programmet starta i 2006 vart det teikna avtalar mellom fylkeskommunen og kommunane om oppfølging av danseverkstaden der kommunane forplikta seg til å bruke ein kommunalt tilsett i ca. 20 % stilling for å følgje opp dei unge instruktørane og hjelpe dei i drifta av danseverkstaden som del av kommunen sitt fritids-tilbod.

3.1. Ung-til-ung formidling

Ung-til-ung-formidling er ein metode for å skape endring i kunnskap, haldningar, ferdigheiter og i beste fall endra åtferd hos individ og grupper. Sentrale fordeler med metoden er at ungdom som formidlarar på mange område kan ha større påverknad overfor barn og unge enn det vaksne har. Unge har betre kontakt i ungdomsmiljøet og kan nå skjulte og utsette grupper. Ung-til-ung-formidling er definert som ein offentlig strategi for helsefremmende og førebyggjande arbeid blant barn og unge (St. meld.17 (1999-2000), St. Meld. 39 (2001-02)).

3.2. Modellen

Danseverkstadmodellen vart utvikla i 1997 av Ove Henning Solheim i firmaet «Dans Uten Grenser» (DUG) på oppdrag frå Rygge kommune. Kommunen deltok då i det nasjonale prosjektet »Kultur gir helse» (1997-1999) med danseprosjektet som retta seg mot barn og unge. Modellen bygger på ung-til-ung-formidling som metodikk. DUG, som modellen seinare vart heitande, har vist seg å appellere svært godt til både barn og ungdom.

Danseverkstaden er eit positivt fritidstilbod som fungerer godt og gjev svært mange unge tru på seg sjølve. Solidaritet og omsorg for andre ligg nær i modellen i og med at ungdommane skal ta sjølvstendig ansvar for elevane sine og for drifta. I Sogn og Fjordane har ungdomane sjølve skapt mottoet «Ein plass for alle» som dei lever opp til ved å invitere alle inn som deltakar og elevar. Danseverkstaden kan såleis fungere som eit sosialt utjamnande tiltak for barne- og ungdomsgruppa.

Vi veit at ungdom kan fungere som gode rollemodellar. Denne rolla vert det lagt stor vekt på både i opplæringa og i jobben dei gjer som instruktørar. I tillegg til instruksjon av elevar, driv altså ungdommane også sjølve danseverkstaden. Dei får ikkje løn for jobben dei gjer, men får brei kompetanse innan dans, og opplæring i det som skal til for å kunne drive eit fritidstilbod.

Dei største kommunane har ungdomsleiar tilsett i kulturetaten som vaksenkontakt, medan fleire mindre kommunar har lagt danseverkstaden til kulturskulen der oppfølginga vert gjort av rektor. I nokre kommunar er det folkehelsekoordinator som har oppfylgingsansvar. Felles for alle er at danseverkstaden er vorte eit viktig fritidstilbod til barn og unge som dei vanlege fritidstilboda i kommunen gjerne ikkje appellerer til.

3.3. Opplæring og remotering

Frå kvar kommune vert 10 – 15 ungdomar mellom 13 og 17 år kvalifisert til ung-instruktørar. I løpet av 12 helgesamlingar får dei opplæring i ulike dansestilar, koreografi, å uttrykke følelsar gjennom bevegelse, å opptre på scene og korleis ei danseførestilling vert

bygd opp. Modellen har stor merksemd på ungdommane sine eigne ressursar og tilfører dei ny kunnskap, ferdigheiter og kompetanse som gjer dei i stand til å drive den lokal danseverkstaden.

Opplæringa består av fire fasar som gir ungdommane kompetanse innan:

- Audition og etablering av dansetilbodet/danseverkstaden
- Kurs i ulike dansestilartar – utvikling av dansekunnskap
- Koreografi og instruktørrolle – mental modning
- Å starte opp den lokale undervisninga

I tillegg får ungdommane opplæring i korleis dei kan unngå skader ved å varme opp og tøyse godt ut.

Kvar fase går over fleire helgesamlingar, og ungdommane må øve heime mellom kvar samling. Til eksamen må ungdommane vise sine danseferdigheiter både individuelt og som gruppe ved å framføre dansenummer framfor eit publikum. Individuelt må dei lage ein dans etter sin eigen koreografi og til sjølvvald musikk. Ungdom frå same kommune utgjer ei gruppe, og kvar gruppe framfører dans dei har koreografert i fellesskap.

Opplæringa er omfattande og krevjande, og krev at ungdommane er særskild motiverte. Sjølv seier dei at deira motivasjon for å bli instruktør er at dansen er ein lidenskap for dei, og dei har eit ynskje om å kunne utvikle seg og bli like flink som andre instruktørar dei ser opp til. Dei ser også at dei gjennom dansen kan styrke si eiga meistring og mot, og meiner at det å kunne spreie kunnskap og danseglede ved å undervise andre er viktig for dei. Tre ungdommar seier dette:

«Heilt sida eg var elev – frå første gang eg gjekk på parketten på ... viste eg at ein dag skulle eg stå der å undervise. Det er noko av det beste som har skjedd meg og eg er evig takknemleg for å vere ein DUGAR!». (Jente, 19 år)

«Eg valde å bli instruktør fordi eg ville fortsette å danse og eg ville utvikle meg og det såg ut som ein ganske så kjekk «jobb». Eg hadde sett opp til alle dei andre instruktørane og eg ville bli ein som dei.». (Gut, 15 år)

«Dans har alltid vert en lidenskap for meg. Det er det som har gitt meg glede på ein dårlig dag, og når sjansen bydde seg innsåg eg at eg ville hjelpe andre til å finne danseglede både på gode og dårlege dagar. Å vere instruktør er heilt fantastisk. Det er krevjande, du sett ikkje berre mål for deg sjølv, men også for elevane dine, og det er verkeleg ingenting som varmar meir når du ser kor glade dei blir når dei får det til». (Jente, 19 år)

Sølvne opplæringsa ser ut til å ha stor betyding for ungdommane både når det gjeld ferdigheiter og kunnskapen dei får, men også menneskeleg og personleg. Ungdommane legg sjølvne vekt på den personlege utviklinga og samhaldet dei opplevde under opplæringsa, saman med kunnskapen og den praktiske lærdomen dei fekk. Alle ungdomane seier at dei opplevde at dei meistra nye ting og oppdaga nye sider ved seg sjølvne. Sitatet frå denne jenta samanfattar på mange måtar tilbakemeldingane til dei fleste av kva opplæringsa betydde for dei:

«Opplæring var ein svært viktig del av den personlege utviklinga eg har opplevd gjennom å vere ein del av DUG. Opplæringsa ga meg kunnskap og gode råd rundt det å vere eit forbilde og ein instruktør, og det gjorde meg meir sikker på meg som person då eg heile tida fekk utfordrande oppgåver som å snakke framfor store folkemengder, koreografere ein solo eg skulle vise fram osv. Samtidig gjorde opplæringsa at eg fekk bruke mykje tid saman med mange andre med dei same interessene som meg, noko som førte til eit godt samhald og eg fekk dermed kjenne på det gode miljøet DUG representerer. Eg lærte meg sjølv å kjenne gjennom utfordrande oppgåver og eg lærte å omgås andre og bidra positivt i både samarbeid og eige arbeid. Utan den gode opplæringsa eg fekk gjennom DUG ville eg for eksempel ikkje ha turt å ta på meg leiar-rolla i min danseverkstad, noko som har gitt meg utruleg mykje kjekke og gode opplevsalar og det har til og med hjelpt meg med å finne ut kva eg vil gjere vidare når det kjem til studie etter VGS, sidan leiarrolla har gitt meirsmak». (Jente, 17 år)

3.4. Ansvar og fellesskap

Som instruktør får ungdomane stort ansvar knytt til drifta av verkstaden både økonomisk og organisatorisk, undervisning av elevar og eigentrening/deltaking i dansegruppa som instruktørteamet i danseverkstaden utgjjer. Dansegruppa lagar sine egne danseprogram som dei trenar på og opptrer med i ulike samanhengar og på bestilling frå lokalt næringsliv og kommunen. Dei tek også ansvar for egne prosjekt, som for eksempel eldreprosjekt og solidaritetsreiser til eks. barneheimar i Latvia. Nokre danseverkstader har utveksling med unge dansar i Italia. Sjå pkt. 6.2 som omtalar solidaritetsarbeid og turar/utvekslingar. Dei tek også eit stort ansvar for dei store felles satsingane som fylkesførestillingane er.

Dei fleste gruppene klarer å samarbeide om oppgåvene og å fordele ansvar. Det ligg mykje læring i dette, både i det å klare oppgåvene men også å løyse dei i lag som gruppe. Dette krev god kommunikasjon og struktur, respekt for kvarandre og at alle tek sin del og bidreg like mykje.

I nokre grupper går samarbeidet utan problem. Ei av instruktørane seier det slik:

«Me hadde eit heilt fantastisk fellesskap. I dansegruppa mi vart me alle veldig glade i kvarandre og vart til slutt veldig knytta. Me såg på oss sjølve som ein liten familie. Me var veldig mykje ilag, både på dansen og på fritiden og dei har blitt nokon av mine nærmaste venner. Sjølv om me ikkje lenger dansar ilag så vil me alltid vere, og me vil alltid vere verdens beste dansegruppe i våre auge» (Jente, 16 år)

Andre grupper må jobbe med ansvars- og oppgåvedelinga:

«På den eine sida var vi ein liten dansefamilie som hadde det utruleg kjekt ilag. Banda som vart knytt gjennom dansinga og dansehelgene er noko som ikkje kan forklarast. På den andre sida bar gruppa vår preg at vi var eit par som tok mesteparten av ansvaret. Her kan eg sikkert ta delar av dette på eige kappe, sidan når eg sjølv tok mykje ansvar var det ikkje så mykje igjen til dei andre. Likevel meiner eg at her kunne fleire i gruppa tatt meir ansvar. Her kunne det kanskje vere ein idé at kvar enkelt i gruppa har ulike »stillingar» eller ansvarsområder. Vi forsøkte å gjere dette, men det blei veldig halvvegs. Noko som fungerte fint for oss var at vi hadde kvar vår ansvarsveke der ein hadde ansvar for instruktørtreningane, vasking og var bakvakt dersom nokon skulle bli sjuke og ikkje kunne ha undervisinga si». (Jente, 21 år)

4. Kva betyr Danseverkstaden for ung-instruktørane?

Å være instruktør i danseverkstaden påverkar ungdommane mykje. Dei legg sjølve vekt på at oppgåva har gitt dei større tru på seg sjølv, og at dei utviklar seg mykje. Dei torer å møte nye utfordringar. Ungdom som i utgangspunktet var ganske sjenerte torer å ta ordet og hevde seg. Dei vert tryggare, noko som også er til hjelp i skulesituasjonar og i sosiale samanhengar.

Ei jente seier det slik:

«Rolla som instruktør har gjort meg til ein person som er meir sikker på seg sjølv, ein person som tørr å møte nye utfordringar og ein person som likar å gjere ein forskjell i samfunnet. Eg har seinare tatt på meg ulike verv og vore ein del av ulike styre, og eg er sikker på at det er opplevinga mi som instruktør som har rusta meg til å meistre det. Instruktørrolla har og bevisstgjort meg på kor viktig det er å delta for å utgjere ein forskjell». (Jente, 23 år)

Ein av gutane seier dette veldig sterkt:

«Uten danseverkstaden hadde eg sannsynligvis vore fortsatt sjenert med mykje færre venner og hadde vore nærmare som ein skygge i Eg elsker å bli kjent igjen i sentrum som han dansaren av folk som har sett meg på ulike arrangement. Danseverkstaden har hjulpet meg (og sikkert mange andre) med ulike ting. Eg har fått sjølvtilitt, noko sikkert andre og føler, og har gitt meg nye synspunkt på forskjellige ting. Veit ikkje kor eg hadde vore visst ikkje det var for danseverkstaden». (Gut, 19 år)

Ein annan gut seier:

«Ja, det har endret meg mykje, fordi den har hjulpet meg med ganske så mykje fysisk f.eks. så har eg fått bedre kondis, eg har blitt sterkare osv. men den har og endret meg på andre måtar. F.eks. eg har fått litt meir kontakt med elevane mine og kva dei meiner osv. men eg er heller ikkje så sjenert lenger, og eg er vertfall ikkje redd for å danse eller snakke framfor mange folk. Og så har eg fått meir tru på meg sjølv, at eg kan klara meir enn det eg kunne før». (Gut, 15 år)

Fleire ungdommar seier at dei gjennom instruktørrolla er blitt bevisst på at dei sjølve kan utgjere ein forskjell, og at det dei gjer betyr noko. Spesielt er dette uttalt overfor elevane dei instruerer, der dei opplever at dei har stor innverknad på andre menneske, men dei ser at dette også gjeld overfor samfunnet dei er ein del av. Sitatet (jente, 23 år) ovanfor summerer opp det mange seier, nemleg at instruktørrolla har vore bevisstgjjerande for kor viktig det er å vere deltakande.

Mange legg også vekt på at dei er blitt flinkare til å kommunisere med ulike menneske, til å formidle ein bodskap og sjå korleis dei skal stå fram som person og rollemodell. Dei opplever å vere meir sjølvsikre og trygge på seg sjølv, og at dei har lært å godta at dei sjølve kan gjere feil. Dei har også lært å bli meir lyttande til andre sine tankar og spørsmål, noko dei meiner er avgjerande for å vere ein god instruktør.

«Eg har fått ekstremt mykje betre sjølvtilitt i meg sjølv og dansinga mi. Eg har lært korleis det er å vere eit forbilde og har fått ekstremt mange gode venner som står nærmare meg enn andre eg kjenner utanfor dansinga. Eg har fått mykje respekt for det eg gjer og får fortsatt mykje skryt for det». (Gut, 15 år)

4.1. Identitet til eigen kommune og fylket vårt

Ungdommane er stolte av kommunen sin som har oppretta danseverkstaden. Dei meiner at dette viser at kommunen bryr seg om ungdommane sine, er engasjerte i dei og er opptekne av at dei har gode fritidstilbod. Kommunar som elles har gode tilbod innan f.eks. fotball og

handball får med danseverkstaden eit viktig tilbod til dei som ikkje er så glad i ballaktivitetar. «Kommunen min hadde ikkje vore det same utan danseverkstaden» seier ei av jentene, og slår med det fast det nesten alle ungdomane i undersøkinga seier.

Nokre ungdommar seier også at satsinga på gode fritidstilbod er spesielt viktig for eit fylke som slit med mykje utflytting, og meinare at dette vil vere avgjerande for deira vurdering om å flytte heim att seinare.

«Å ha gode fritidstilbod i heimkommunen min gjer at eg er meir stolt av den. Det seier også noko om at dette er ein kommune som engasjerer seg om ungdommen, og som bryr seg. Dette trur eg er særleg viktig for eit fylke som slit med mykje utflytting. At det er gode fritidstilbod vil nok vere avgjerande den dagen eg vurderer å flytte heim att». (Jente, 17 år)

5. Danseverkstaden som fritidstilbod sett frå kommunen sin ståstad

Danseverkstaden er eit viktig fritidstilbod i kommunane. Kommunane seier sjølv at den er med på å gje eit mangfald av tilbod til barn og unge i deira nærmiljø, og at den i tillegg er ei arena for læring og utvikling både for instruktørane og elevane deira. Fleire kommunar legg vekt på at det er viktig å styrke dansemiljøet i kommunen og i fylket slik danseverkstadane gjer, fordi dans er eit godt alternativ til lagidrett som elles er dei dominerande tilboda innan organisert aktivitet i ein kommune. Det er ikkje alle barn og unge som har interesse for idrett- og lagaktivitetar.

Dei fleste vaksenkontaktane har tett kontakt med dei unge instruktørane og ser korleis oppgåva dei har teke på seg betrar sjølvbiletet deira og kor stolte dei er når elevane deira meistrar. Ungdommane viser stort ansvar og gjev uttrykk for stor danseglede. Dei får gjere og formidle det dei likar. Dei veks på det, får betre sjølvtilitt, opplev at dei meistrar og får god respons på det dei gjer. Men dei opplev også at dansen er tidkrevjande og at det innimellom blir vanskeleg og balansere skule, dans og andre fritidsaktivitetar.

Danseverkstaden er ein kjekk fritidsaktivitet som er viktig for elevane og som er ein arena som kombinerer fysisk trening med kreativ utvikling, samarbeid og koordinering. På elevførestillingane ved semesterslutt er det tydeleg kor mykje glede og meistring dansen gjev. Elevane er stolte av det dei får til, og gler seg til å vise seg fram for eit publikum. Det er enormt stas for dei fleste å få danse for familie, vener, naboar og kjende. På førestillingane er det alltid litt «knuffing» fordi alle vil stå fremst, seier ein av vaksenkontaktane. «Danseverkstaden er også med på å spreie glede og stolthet hos publikum» seier ho vidare.

5.1 Drift av verkstaden

Dei fleste danseverkstadane er lagt til kulturavdelinga i kommunen der tilbodet anten er organisert under ungdomsarbeidet eller i kulturskulen. I eit par kommunar er danseverkstaden lagt til folkehelsekoordinator å følgje opp. Ein kommune samarbeider med ungdomslaget om drifta, men kommunen har også sett av ein liten stillingsprosent til oppfølging. I denne kommunen har ungdomslaget tilbod om ulike typar dans for alle aldersgrupper, så danseverkstaden vart en naturleg del av deira tilbod i bygda. Ein annan kommune samarbeider med frivilligsentralen.

Det er også kommunar, eller personar i kommunar, som meiner det er feil at kommunen skal drive slikt arbeid, og argumenterer då med at idrettslaget, speidaren og andre tilbod vert drive av frivillige. Kvifor skal ikkje danseverkstaden også drivast av frivillige? spør dei. Ungdomane driv danseverkstadane på frivillig basis på line med frivillige organisasjonar, men er avhengig av støtte frå kommunen sin.

Økonomisk er danseverkstaden så godt som sjølvfinansierande. I dei kommunane, som har opp imot 200 elevar i dansegruppene, treng ikkje kommunen gå inn med tilskot til verken drift eller aktivitet. Dei minste kommunane har eit lågt elevtal på under 50, og her går tilbodet i balanse med litt kulturtilskot, gåvemidlar frå banken og litt spons frå det lokale næringslivet. «Danseverkstaden har godt rykte og er ganske lett å be om støtte til» seier kommunekontakten i ein av dei minste kommunane. Danseverkstadar er såleis eit billig fritidstilbod for kommunane. Inntekta verkstadane generer dekkjer også kompetanseheving, kvalifisering av nye instruktørar, kostymer, utanlandsreiser – i det heile alt som danseverkstadane driv med.

5.2. Ein plass for alle

Ei viktig målsetting med etableringa av danseverkstadane var at tilbodet skal kunne nyttast av alle. Er det slik? Ut i frå det både ungdommane og vaksenkontaktane seier kan alle som ønskjer det delta som instruktør eller elev i verkstaden. Tilbodet har låg terskel fordi semesteravgifta er låg og det ikkje er noko krav til å kunne danse for å delta. Det er også lite fokus på «riktig treningstøy». Men, det aller viktigaste er kanskje at instruktørane har stort fokus på inkludering og har sjølve formulert mottoet «Ein stad for alle» som er felles for alle danseverkstadane. Dei fleste tilbakemeldingane frå dei vaksne stadfestar dette, og seier at det verkar som om alle blir akseptert for den dei er.

«Instruktørgruppa me har no er eit prydeksempel på korleis ein gjer plass til alle. Det er særleg ein instruktør som slit litt, men gruppa er svært obs på at ho skal vere med, og gruppa ho instruerer har 3 instruktørar i staden for 2 som på dei andre» (Vaksenkontakt).

Samtidig skal ein ikkje legge skjul på at danseverkstadane fort kan bli for dei «vellinga og pene jentene». Sjølv om ein i stor grad opplever at tilbodet har låg terskel kan ungane (elevane) seg imellom komme med «hint» til enkelt personar om at dei ikkje er flinke nok. «Det er svært viktig å ha fokus på inkludering og mottoet «Ein plass for alle»», seier ein av dei vaksenkontaktane. Ein annan vaksenkontakt seier det slik:

«Alle» vet at alle kan være med hvis vi har plass. Hos oss gjelder «først-til-mølla» prinsippet, og det blir akseptert. Om alle kan delta? Ser få tykke på scena, og få flerkulturelle. Vet ikke hvem som regulerer dette... tror ikke det er terskelen, men at det er kulturbestemt» (Vaksenkontakt).

Generelt legg kommunane vekt på ein må arbeide kontinuerleg med inkluderingsarbeid. Dette gjeld også for å få gutar til å delta. I løpet av dei 10 åra som har gått har det vore fleire tiltak i kommunane for at det skal bli legitimt for gutar å danse dersom dei vil det. Nokre av gutane som dansa dei fyrste åra vart utsett for homohets og anna mobbing, men dette har endra seg positivt dei siste åra. Ein grunn til det er nok at det generelt er vorte meir vanleg å sjå mannlege dansarar opptre, og at det er blitt tøft for gutar å danse. Kommunane opplever no at fleire og fleire gutar deltek, og dei forsett i mange år.

5.3. Styrke og svakheit med modellen

All aktivitet kan ha sine svakheiter og styrkar. Om modellen danseverkstadane vert driven etter seier kommunane at på den positive sida oppnår ungdommen som blir utdanna til instruktørar mykje. Dei får god opplæring i dans, erfaring med å være leiar og å undervise, lære seg å ta sjølvstendig ansvar og å være rollemodell for elevane. Instruktørane må ta stilling til koreleis ein vil bli oppfatta av elevar og foreldre, men også av lokalsamfunnet.

Ung-til-ung-formidling vart godt motteke av elevane. Dei ser opp til instruktørane som gode rollemodeller og for det positive fokuset dei har på meistring, sjølvtilit og det sosiale miljøet. Ungdom føl med på nye trendar og veit best kva andre barn og unge likar. Modellen er fin med utgangspunkt i ung-til-ung-formidling og det å gje ungdommane ansvar for verkstaden og gjennomføringa. Det gir dei gode erfaringar som dei kan ta med seg vidare.

Modellen er sjølvfinansierande, og medfører såleis lite utgifter for kommunen, spesielt sidan nokre søker om gåvemidlar og får ofte tilskot frå det lokale næringslivet. Det at tilbodet har låg terskel for deltaking er positivt og viktig.

«Ung-til-ung-modellen er knall! Helt unik! Funker godt at voksne bare er med i periferien. Gang på gang blir jeg overrasket over instruktørenes kreative løsninger på mange og forskjellige utfordringer. Veldig viktig at instruktører og elever har eierforhold til prosjektene og verkstedet!» (Vaksenkontakt).

Svakheita kan ligge i at den tilsette i kommunen som får ansvar for verkstaden ikkje har kjennskap til verkstaden eller til dans. Då kan kvaliteten på det organisatoriske bli svekka. Når ansvaret f.eks. ligg i ungdomsavdelinga i kommunen, kor det er stor utskifting av ungdomsarbeidarar, vil dette kunne gje ein større risiko for kvaliteten. Det beste er om ein som sjølv har vore med i verkstaden får ta over ansvaret og kan ha det over lengre tid.

Ein er også svært avhengig av motiverte og flinke ungdommar som vil utdanne seg som instruktør - om dei ikkje fungerer i instruktørrolla vert opplegget fort mislukka. Utfordringane for instruktørane, spesielt dei som har dei yngste elevane, er å halde fokus og vere tydelege. Av og til kan instruktørane også gløyme at dei er førebilete og svært viktige for enormt mange barn og unge. Det oppstår også at intriger i instruktørgruppa ikkje vert løyst i ei tidleg fase, men «tårnar seg opp».

Det er viktig at vaksenkontakten føl opp, set grenser og er tydeleg på om det er behov for å overstyre ungdomane. Alle ungdomar er ikkje like realitetsorienterte, så det er viktig at den kommunale vaksenkontakten er med når overordna mål skal settast for verkstaden. Å vere vaksenkontakt kan av og til vere arbeidskrevjande.

6. Kvalitetar ved satsinga i Sogn og Fjordane

Sogn og Fjordane fylkeskommune og Dans Uten Grenser har i fellesskap utvikla «fylkesmodellen» der ungdom gjennom dans og ung-til-ung-formidling bygger nye nettverk og plattformer. Gjennom modellen blir ungdommane ansvarleggjort ved at dei sjølve er leiarar og instruktørar. Resultatet er at ungdomane opplever mestring, glede og får eit betre sjølvbilete.

Danseverkstaden representerer eit viktig tilbod og kvalitet i ungdomsarbeidet i kommunen. Fordi fleire kommunar utdanna ungdom til instruktørrolla og etablerte tilbodet samtidig, utvikla det seg samarbeid og kontakt på tvers av kommunegrenser som vart veldig verdifullt både for ungdommane og for dei som er kommunalt tilsette. Ungdommane vert godt kjent med kvarandre, som for nokre fører til eit vennskap som består etter at opplæringa er ferdig.

Kontakten på tvers av kommunegrenser har ført til samarbeid om produksjonar av førestillingar, Dansecamp og solidaritetsturar til barneheimar i Latvia. Spesielt har felles førestillingar vore viktig. Her samarbeider fleire kommunar om ei stor danseførestilling som vert vist for publikum fleire stader i fylket. Dette er store løft som kvar kommune ikkje kunne klart åleine, og som betyr mykje for instruktørane sin motivasjon og lærdom. Firmaet «Dans utan grenser» har det overordna ansvaret for slike store arrangement, og står for alle delar av produksjonen. «Dans utan grenser» har også ansvar for andre satsingar som er felles for fleire kommunar, m.a. utdanning (remotering) av nye instruktørar når dei «gamle» sluttar.

Om fellesskapet med instruktørane frå andre kommunar seier dei unge sjølv:

«Pga. remonteringa og fylkesturneen så har eg blitt kjent med dei andre gruppene i dei andre kommunane. Men eg har fått mest kontakt med gutane, vel, kanskje fordi eg er gut» (Gut, 15 år)

«Eg oppleve fellesskapet som veldig bra, eg har kontakt med mange av danserane i dei andre kommunane og det er veldig gøy at vi har fått muligheten til å møte så mange flinke dansera» (Jente, 17 år)

«Fellesskapet med dei andre instruktørane frå andre fylke har også gitt meg mange nye, gode venner, og det har vore spennande å alltid måtte samarbeide med nokon enten det har vore på tvers av kommunane, fylka eller berre innad i di instruktørgruppe. Fellesskapet med instruktørar i andre kommunar har også gitt meg moglegheit til å ta del i større produksjonar slik som for eksempel fylkesturne, og dermed lærer ein kor mykje arbeid som ligg bak ein slik type produksjon i forhold til ein elevforestilling i eigen kommune for eksempel.»

(Jente, 18 år)

6.1. Fylkesnettverk

For instruktørane er det viktig med påfyll av kompetanse og inspirasjon ei tid etter at opplæringa deira er avslutta. Kurs, felles danseførestillingar på tvers av kommunegrenser og »DanseCamp» er nokre tiltak som blir gjennomført for å støtte dette behovet. Vi erfarer såleis at det er trong for ei tett oppfølging frå fylkeskommunen. Fylkeskommunen driftar difor eit nettverk for kommunane der både unge og vaksne leiarar møtes 2-3 gonger i året.

Fylkesnettverket fungerer som ein møteplass rundt felles prosjekt og problemstillingar. Eksempel på tema som har vore diskutert i fylkesnettverket er korleis ein kan få fleire gutar til å danse, korleis hindre mobbing av dei gutane som deltek og felles opplegg rundt re-motering. Vidare er dette ei arena der kommunane kan støtte kvarandre gjennom erfaringsutveksling og gode diskusjonar.

6.2. Fylkesførestillingar

Danseverkstadane har arrangert fleire førestillingar som turnerar rundt om i fylket. Sidan starten i 2006 er det arrangert to regionsturnear, ein i Sunnfjord og ein i Sogn, og tre store fylkesturnear der alle danseverkstadane har delteke. Den siste av desse var ei fylkesførestilling i 2013 i samband med at fylket vart 250 år. Danseturneen blei ein stor suksess, og tilbakemeldingane frå publikum og media var strålande.

På kvar førestilling har mellom 65 – 80 ungdomar stått på scena samtidig. For eksempel

reiste ungdommane rundt med førestillinga »Ein stad for alle» i 2011. Omkring 2000 publikumarar såg førestillinga som besøkte Sogndal, Flora, Fjaler, Førde og Høyanger, og spela stort sett for fulle hus.

Det er viktig å framheve at gjennom alle prosjekt, også fylkesførestillingane handlar det om å fortsette «kvalifiseringa» og kompetansehevinga av ungdomane. Dei blir betre dansarar gjennom å bli utfordra på meir komplisert dans av dei profesjonelle koreografane som vert leigd inn, og dei held fram med å utvikle nettverket sitt. Dei lærer mykje om kvalitet framfor kvantitet, kreativitet og det å vere i ein prosess der noko vert skapt og sett ut i livet. Ein fylkesturne er også ein god måte å vise fram og marknadsføre danseverkstadane på. Instruktørane/dansegruppene møter eit nytt og større publikum, og media har stort fokus på danseverkstadane medan førestillingane pågår. Alt dette er viktig læring for ungdomane.

Både instruktørar og elever har stor glede av å danse og prestere saman med andre ungdommar, over lengre tid! Førestillingane er noko som dei siktast seg fram mot og bruker som motivasjon, og til å lære seg nye koreografar osv. I tillegg er det flott å vere med på eit stort prosjekt når ein kjem frå ein liten kommune, det syner at dei lokale danseverkstadane er ein bit av noko større.

6.3. Dansecamp

I løpet av dei 10 åra som er gått har det vore 10 – 12 dansecampar. Campane er ein møtestad for dei mellom 120 og 200 unge som deltek, og målsettingane er «fagelig» påfyll og etablering/styrking av nettverk.

Campane går over ei helg frå fredag til søndag, og har tilbod om kurs innan ulike danse-sjangrar. Kursleiarane er profesjonelle koreografar som dei siste åra i hovudsak har vore rekruttert frå «eigen» stall, dvs. tidlegare instruktørar som har teke utdanning innan dans og koreografi.

Det er ikkje krav til tidlegare danseferdigheiter for å kunne delta på campane. Både «nye» og «gamle» instruktørar frå danseverkstadane deltek, og elles andre unge i fylket som vil lære dans.

6.4. Solidaritetsprosjekt

Sidana oppstarten i 2006 har DUG og kommunane gjennomført mange solidaritetsprosjekt:

- 15 turnear til barneheimar i Latvia og Litauen med dans og workshops på barneheimar
- Rehabilitering/opp-pussing av barneheimar i Latvia
- Solidaritetsturne til Florø sin vennskapskommune Malawi i Nkotakota

- Årlege prosjekt med førestillingar i Nord Italia, kor DUG samarbeider med Line Out, ein ung-til-ung-formidlingsorganisasjon i Cesena.

Gjennom solidaritetsprosjekta ynskjer danseverkstadane å vere brubyggjarar mellom born og unge på tvers av sosial og kulturell bakgrunn og vere ambassadørar for verdiar i dansen til born og unge som ikkje har tilgang på eit slikt tilbod der dei bur. Motivasjonen frå dei unge si side er sterk i forhold til å knyte mellommenneskelige band, og oppleve og lære av andre land og kulturar, samt auke forståinga av andre sine livssituasjonar. Ungdom som dreg ut kjenner at dei får bruke seg sjølve for å spreie håp og glede, og skape ein kontakt som kan oppretthaldast etter at dei komne heim.

Ungdommane lærer barna på barneheimane i Latvia og Litauen å danse, og mange barneheimar er blitt svært aktive med dans etter at ungdomane begynte å reise dit. Ungdommar har også samla inn pengar som dei har brukt til å gjere mindre opp-pussingsarbeid på barneheimane dei reiser til. Prosjekta har også vore lærerike, gjev instruktørane ein ny dimensjon til arbeidet dei gjer, og skapt ettertanke og nye perspektiv. Om dette seier ein av kommunane:

«Solidaritetsturane gjer ein heilt annan forståing for livet vi lever her og at ikkje alle har det slik. Og turane er med på å spleise saman gruppa, så indirekte (for å skape god gruppekjensle) er dei særskilte viktige»

6.5. Eldreprosjekt

«Eldreprosjektet» vart prøvd ut i nokre kommunar i 2013 etter at ein hadde gjort seg erfaringar frå solidaritetsprosjekta. Dansegruppene ynskte å vise solidaritet med dei gamle og motverke einsemd, og sjølv kjenne gleda av å vere saman på tvers av generasjonar.

I nokre kommunar har dansegruppene hatt oppvisningar på sjukeheimar for å gje dei eldre gode opplevingar med ein liten danseførestilling og ein god prat rundt kaffi og kaker etterpå.

6.6. Internasjonal utveksling mot ungdom i Italia

Nesten årleg har Danseverkstadane utveksling med andre ungdomar i Italia frå dansegrupper som på mange måtar er lik deira egne, men på andre område er ulike. Her lærer dei av kvarandre og aukar sin kompetanse ved å delta på ulike kurs i ei heil veke i lag. Opphaldet sluttar med ei danseførestilling som dei norske og italienske ungdommane har laga saman.

Dans som non verbal kommunikasjon i framandkulturelle samanhengar gir ungdomane opplevingar og minner for livet. Nettverksbygging mellom dei ulike miljøa som ungdomm-

ane i Italia og Noreg har, aukar toleransen mellom dei, og dei opplever også at ein kanskje ikkje er så ulike likevel. Møte mellom kulturar gjev oss generelt nye tankar og uttrykk, og mykje av lærdommen og erfaringane dei tek med seg heim igjen, kan dei bruke lokalt mot eigne dansegrupper.

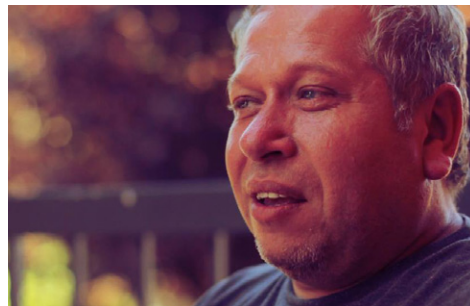
7. Instruktørar vert profesjonelle utøvarar

Fleire instruktørar vel å satse på dans og instruksjon som yrkesveg. Danseferdigheitene, og den breie kompetansen dei har fått gjennom fleire år i den lokale danseverkstaden og i fylkesdekkande førestillingar, har vore medverkande til at nokre kjem inn på prestisjetunge institutt og studiar. I dag er det 12 - 15 unge som har vore, eller er, studentar ved Bårdar Akademiet, Den Norske Balletthøgskule, Kunsthøgskulen i Oslo på danselinje og teaterlinje, Flow akademi, mm.

Desse unge tilfører fylket og kommunen sin mykje. Fylket kan i dag spele på «eigen» kompetanse til fylkesførestillingar, Danse Camp, m.m.

I arbeidet med rapporten har noverande og tidlegare instruktørar svart på eit spørjeskjema om deira erfaringar frå tida i danseverkstaden. Det same har kommunane gjort. Fleire sitat frå ungdomane, og nokre frå kommunane, er brukt i rapporten.

Rapporten er utarbeidd av Emma Bjørnsen
i samarbeid med Ove Henning Solheim

Ove Henning har ordet:

Barn og ungdom har sjølv den beste kompetansen på dagens oppvekstvilkår, samt at dei til ei kvar tid har oversikt over nye trendar i ungdomsmiljøa, og behova endrar seg ofte etter trendane. Ein føresetnad for at barn og ungdom skal bidra med sin kompetanse er likevel at den blir brukt slik at dei unge verkeleg føler at deira interesser blir ivaretatt. Det betyr ikkje berre deira interesse slik vi vaksne definerer den, men deira egne genuine behov. Målsettinga med ungdommen sin medverknad vil fyrst og fremst være å lære dei det dei treng for å bli sjølvstendige og ansvarlige.

Medverknad er et samleomgrep som omfattar både sjølvbestemmelse og medbestemmelse. Føresetnaden for å bruke omgrepet «medverknad» som ein karakteristikk er at barn og unge vert delegert eit minimum av reell innflytelse. Medverknaden kan være formelt organisert, eller den kan vere uformell. Det ønskelige er at dei ulike formene for medverknad vert kombinert.

Det at barn og unge deltek, både i prosjekt og i faste formelle avgjerdsorgan, gjev dei erfaringar som lærer dei å meistre. Samtidig som barn og unge får styrka sin ungdomsidentitet gjennom å hevde sine egne meiningar, kan gode relasjonar etablerast på tvers av generasjonar. Sist, men ikkje minst, lærer barn og unge gjennom sin medverknad å halde seg til gitte føresetnader/rammer og oppleve å bli tatt på alvor.

Mange vaksne har fått inntrykk av ungdommen er oppgitt og ikkje er engasjerte i dei unge si framtid.

Dette er i tilfelle ei direkte avspegling av dei unge sine erfaringar med ikkje å nå frem. Mange ungdommar har difor resignert og gitt opp å protestere mot vaksne sine disposisjonar, og gjev difor uttrykk for at dei ikkje har interesse av å medverke.

Desse ungdommane må vi forsøke å engasjere, både fordi vi treng deira kompetanse, men ikkje minst fordi dei om nokre få år skal drive dette landet. Då ynskjer vi at dei skal ta styring og ikkje berre la «skuta» drive, medan dei argumenterer for at utviklinga må gå sin gang.

Ung til ung metodikk: Mange har nok høyrte om «ung til ung» metodikk, men veit eigentleg ikkje helt kva det er. I korte trekk bygger metoden på trua på at ungdom har større påverknadskraft vis-à-vis andre unge enn det vaksne har. Med andre ord: Ungdom som formidlar ein bodskap påverkar lettare andre unge og har dermed ein større førebyggjande effekt.

Kva får den enkelte ungdom igjen for å delta på dette?

1. Ungdom vil få eit verktøy som stimulerer til medverknad og vil engasjere seg i aktuelle saker som angår dei på danseverkstaden og i nærmiljøet
2. Positivt fokus på ungdom gir auka velvilje og forståing for det som skjer og rører seg i nærmiljøet
3. Den enkelte ungdom som deltar i denne metodikken tileignar seg ny kompetanse, og vil få et «løft» gjennom betre sjølvfølelse og mestringsevne
4. Den enkelte ungdom får ei ny praktisk-pedagogisk plattform å stå på

Helsing Ove Henning Solheim, dagleg leiar i Dans Uten Grenser
(kjelde: Ung og Fri og Dans Uten Grenser)

